

ΣΤΑΘΗΤΕ, ΜΗ ΤΡΕΧΩΜΕΝ !

ΥΠΟ

Ι. ΙΣΙΔΩΡΙΔΟΥ ΣΚΥΛΙΣΣΗ

Ι. Ίσιδωρίδης Σκυλίσσης

ματικῆς δια τους πολιτευομένους, και τῆς τέχνης τοῦ βίου δια πάντα ἄνθρωπον. Τοῦτο διεσάλπισεν ὁ αἰδιδίμος Κοραΐης και δια μακρῶν εσχολίασεν ἔκτοτε, προς σύνεσιν τῶν ἰθυνόντων τας τύχας τοῦ ἔτι ἀρτιπαγοῦς Ἐθνους· ἀλλὰ δεν ηκούσθη, ὡς ἀπέδειξαν τα πράγματα· οὔτε και σήμεραν θα ηκούετο, μεθ' ὅλας τῆς πείρας τας ἀποδείξεις.

Και οἱ Ἴταλοι δε προσόμοιόν τι ἀποφθέγγονται, λέγοντες ὅτι «*Chi va piano va sano, e chi va sano va lontano*»· τουτέστιν, ὁ βραδέως προβαίνων σῶος προβαίνει, ὁ δε σῶος προβαίνων προβαίνει μακράν.

ΧΡΕΙΑ πρῶτον να ἐξηγηθῶ, ὅτι, λέγων να σταθῶμεν, δεν ἐνοῶ να μη προχωρῶμεν, —διότι κ' ἐγὼ εἶπερ τις και ἄλλος εἶμαι τῆς προόδου φίλος, — ἀλλὰ να μη τρέχωμεν· να σπεύδωμεν, μάλιστα· ἀλλὰ βραδέως, ἐπειδὴ ὑπάρχει κίνδυνος μη προσκόψωμεν, ἀντι να προκόψωμεν· μη σκοντάψωμεν δηλαδὴ, ὡς και ἤδη ἐσκοντάψαμεν πολλαχῶς, — δυστυχῶς.

Τοῦτο το «σπεύδειν βραδέως» εἶνε παράγγελμα προγονικόν, ἀξιοσημείωτον και ἀξιομνημόνευτον, ὡς ἐφόδιον παντος ἀνθρώπου ἀφορῶντος εἰς ἀσφαλῆ ἐπιτευξιν οἰουδὴποτε καταθυμίου· οὐχ ἤττον δε και ἄρθρον στοιχειῶδες τῆς τε πρακτικῆς διπλω-

Αλήθειαι ὡς ὁ ἀδάμας στερεαί! δεδοκιμασμένα σωστικαὶ ἀλήθειαι, ἐγκολπίου ἀξίαι! ἐπὶ χρυσᾷ, διατί να παρορᾶσθε!

«Ἐθαύμασα κατ' αὐτάς, (ἔγραφε περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὁ κόμης de Segur) ὑπερήφανόν τινα δίφρον, ὃν ἔσυρε θυμοειδῆς λαμπρὸς ἵππος ελαυνόμενος ὑπο νεανίου ἐκ τῶν κομψῶν Παρισιανῶν ἐκείνων. Διήρχετο τὴν μεγάλην δενδροστοιχίαν τῶν Ἡλυσίων μετὰ ῥύμης αξίας ὄντως στεφάνων εἰς ἀγῶνα ολυμπιακόν. Εξίσταντο βλέποντές τον οἱ περιπατηταί· αἱ γυναῖκες δὲ μάλιστα προδήλως ἐφαίνοντο ζηλεύουσαι τὴν τύχην ἐρασμίας τινος νέμφης, ἣτις ἐκάθητο χαριέντως πλησίον τοῦ νέου ἐπὶ τοῦ πετόεντος ἐκείνου θριαμβικοῦ ἄρματος. Ἐκεῖ καὶ μικρόσωμόν τι γερόντιον πολιόν, στηρίζον ἐπὶ ῥαβδίου οἰώδους το βάρους τοῦ σώματος, ἀντι να συμερισθῆ τον γενικὸν θαυμασμόν, ἔβαλεν αἰφνιδίως πρὸς τον διφρηλατοῦντα φωνάς· — Σταθῆτε, μὴ τρέχετε! μὴ τρέχετε! — Ὁ κόσμος ὁ περισσῶς ἀπεδοκίμαζε παντοίοις λόγοις τὴν ἐπιφώνησιν ταύτην ὡς ἀπροσδιόνυσον καὶ προπετῆ, ὅτε, ὀλίγα βήματα παρέχει, εἶδομεν τον ελαφρὸν ἐκεῖνον δίφρον προσκόψαντα κατ' ἐμποδίου τυχαίου, ἀνατραπέντα, θραυσθέντα. Ὁ ὀδηγὸς αὐτοῦ, παρατετριμμένος, ἐκ τῶν χωμάτων καὶ κατησχυμένος, ἀνήγειρε χαμόθεν τὴν καλὴν του σύντροφον, ἣς ἡ πτώσις, καθὼ ἐπὶ ἄμμου, μόνην τὴν αἰδῶ εἶχέ πως τραυματίσει, ἀμφοτέροι δ' ἐκπεπτωκότες ἀπο του ὕψους τῆς δόξης προσεκάλουον οἰκτρῶς το πλησιέστερον τῶν αγοραίων οχημάτων, ὅπως κρυβῶσιν ἀπο τῶν ἀδιακρίτων ομμάτων τοῦ πλήθους, προσδραμόντος περὶ αὐτοὺς ὑπο χαιρεκάκου μᾶλλον ἢ συμπαθοῦς περιεργείας.

— Νά το! εἶπε τότε το ἀγαθὸν γερόντιον· ἐγὼ το ἐπρόβλεπα. Ποῖος σε ἀκούει; Εἰς αὐτὸν τον κόσμον ποτε δὲν θα μάθουν να σταματοῦν!

«Ὁ καύσων ἦτο πολὺς· ἐκάθησα εἰς μίαν τῶν καθεδρῶν τοῦ δημοσίου περιπάτου· καὶ ἔδοσα ἀκρόασιν εἰς τους παρακαθημένους, σχολιάζοντας το συμβεβηκὸς οὔτινος ἐτύχομεν ὅλοι ἐκεῖ θεαταί. Ἀπο λόγου εἰς λόγον, ἡ συνομιλία ἐτράπη εἰς τὰ νέα ἔθη· κατεχρίνοντο δὲ πολλὰ τῶν τοῦ λεγομένου *συρμοῦ*, ὡς ἀσύνετα καὶ ἅμα ἀπειρόκαλα. Τότε νέος τις ἐκ τῶν εὐπαρυφοτέρων, ὑψηλὸν φέρων το περιλαίμιον τοῦ χιτῶνος, θηλυπρεπῆ τὴν χωρίστραν τῆς κόμης, καὶ τὰς προωτιδας (ἦτοι τὰς ἐπὶ τῶν κροτάφων τρίχας τοῦ γενείου) ἐπιμελῶς περιξυρισμένας εἰς σχῆμα βδελλῶν, ὑπερησπίζετο ἐκτενῶς πᾶν ὅτι νεωτερίζον· ἕτερος δὲ ἀνὴρ, ὠριμὸς οὗτος καὶ σεμνὴν ἔχων τὴν περιβολήν, ἐσκωπτεν οἰχυρόλως τὴν κουφόνοιαν καὶ τὴν αὐταρέσκειαν τῶν νέων, τους ἐξωμι-

σμούς τῶν γυναικῶν καὶ τὰς πολυτελεῖς αὐτῶν ἐνδυμασίας, δι' ἃς τοσοῦτοι σύζυγοι δυστυχεῖς καταστρέφονται δαπανῶντες ὑπὲρ δύναμιν, καὶ τέλος τὰς ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου τῶν ὁδῶν συρομένας σπάθας τῶν στρατιωτικῶν, ὡς εἰς τοῦτο καὶ μόνον χρησιμεύουσας. Ἡ συζήτησις καὶ ἐξ ἀρχῆς μὲν διεξήγετό πως ὀριμύλη, δακνώδης δὲ μάχιστα, ἀλλὰ προϊούσα παρωξύνθη μέχρις ἐμπαθοῦς λογομαχίας. Ἐκεῖ, βλέπω πάλιν τὸ γερόντιόν μου ἀνακράζον, — Σταθῆτε, μὴ τρέχετε! — Οὐδεὶς ὅμως ἔδωκεν εἰς αὐτὸ προσοχὴν· ἡ ἑρὶς ἐξηκολούθησεν ὀξυθυμωτέρα, καὶ μετ' ὀλίγον ἔτι ἐλήξεν εἰς πρότασιν μονομαχίας, ὅπου τὴν ἐπιούσαν ἀνηρέθη ἓνος τῶν δύο λογομαχησάντων ἡ ζωή.»

Εἴτε ἱστορίον τοῦτο, εἴτε μῦθος, εἶνε πρᾶγμα ἐκ τῶν συμβαινόντων καθελύστην. Σταθῆτε λοιπόν, μητρέχουμεν οὐδ' ἡμεῖς.

Τρέχουμεν ἀληθῶς ἀποδεχόμενοι καὶ κατασπαζόμενοι πᾶν ὅτι ἡ Ἑσπερία ἀνελίσσει προ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν λαμπυρίζον, ὡς νήπια θαμβούμενα ἀπενάντι πραγμάτων φυκίῳ καὶ νόθῳ κόσμῳ κεκοσμημένων. Πολλὰ ἔχει τις περὶ τούτου νὰ εἴπῃ, ἀλλ' ἄτε γράφων δι' ἡμερολόγιον επαγγελόμενον τὸ νὰ τέρψῃ τὸν ἀναγνώστην, μᾶλλον ἢ νὰ βυθίσῃ αὐτὸν εἰς πραγματείας ἐκ τῶν ἐμβροθεστέρων, θὰ περιορισθῶ εἰς τὰ εὐδιαβολώτερα.

Γελῶ βλέπων εἰς τοὺς τοίχους ἀνηρτημένα καὶ εἰς τὰ τραπέζια τῶν αἰθουσῶν τῆς δεξιώσεως ἐκτεθειμένα παντοῖα καὶ πολυπληθῆ κομψοτεχνήματα, ὧν πολλὰ φιλοδωροῦνται κατὰ πᾶσαν πρώτην τοῦ ἔτους, ἀντὶ δαπάνης ἐπαισθητῆς εἰς τοὺς προσφέροντας, καίτοι ὅλως ἄχρηστα. Νομίζεις ὅτι εὕρισκεσαι εἰς τὸ ῥωποπωλεῖον τοῦ ἰουδαίου Μαϊφάρτου, καὶ φοβεῖσαι μὴ διερχόμενος ἢ μετακινούμενος προξενήσης ζημίαν. Ἴδου ποῖα πράγματα τῆς Ἑσπερίας προ πάντων μιμούμεθα· τὰ κουφότερα καὶ ἐπουσιωδέστερα, δαπάνη καὶ τῶν μετρίων ἡμῶν πόρων καὶ τῆς ἡμετέρας ἀναπαύσεως.

Εἰγίνωσκον οἱ πατέρες ἡμῶν τί ἐστὶ δένδρον τῶν Χριστουγέννων; Εἰσήξαμεν καὶ τοῦτο τὸ φραγκικὸν ἔθιμον· καὶ ὑπομονὴν ἀντὶ τοῦ περιωρίζαμεν εἰς πεμμάτια ζαχαρόπλαστα καὶ εἰς ὀπώρας, ἀλλ' ἀναρτῶμεν καὶ ἀθυρμάτια ἀξίας, πλαγγόνας πολυτελεῖς, ἔλυτρα περιεκτικὰ πολυτίμων κοσμημάτων, καί, καί. . . ὥσανεὶ ὑπερεπλέονασε καὶ παρ' ἡμῖν τὸ χρυσίον. Τοῦ δὲ κάκιστον καὶ ἀσυνειδήτον, εἰσήξαμεν καὶ τοὺς χορούς τῶν παιδῶν, οἷονεὶ θέλοντες νὰ ἐκφραυλίσωμεν καὶ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς τρυφερᾶς ἡλικίας τῶν νὰ περισπᾶσωμεν ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡλικίας τὴν διάνοιάν των εἰς ψυχαγωγίας, ὧν αἱ ἐντυπώσεις θὰ πρωτεύσωσι πάσης διδασκαλίας ἐξάπαντος εἰς τὰς ψυχὰς των. Φυσικῶ τῷ λόγῳ, τὰ

μαθήματα τοῖς φαίνονται ἔπειτα ὀχληρότερα· καὶ τίς ὁ ἔνοχος, ἀφοῦ ἡμεῖς ἠβελήσαμεν χάριν διασκεδάσεως, βεβήλου ἀληθῶς, νὰ καταστήσωμεν ἀρνητικὸν τὸν νοῦν τῶν εἰς τὰ σπουδαῖα;

Ναί, ὁ Ἕλλην εἶνε φύσει φιλόκαλος, ἀλλὰ τὸ προτέρημα τοῦτο δύναται νὰ τὸν καταστρέψῃ, μὴ ἔχοντα τοὺς πόρους ὧν ἀφθονοῦν τὰ ἔθνη τῆς Ἑσπερίας, πρὸς ἀπόκτησιν τῶν περιττῶν. Ὅτι πράττουν οἱ ευπορώτατοι παρ' ἐκείνοις θέλει καὶ ὁ ἀπορώτατος παρ' ἡμῖν ἐπομένως προστρέχει εἰς τὰς παραβόλους ἐπιχειρήσεις ὅπως πλουτήσῃ ταχέως, εἰς τὴν χαροτοπαιξίαν, εἰς τοῦ χρηματιστηρίου τὰς κυβείας, καὶ τέλος εἰς τὸν νοσφισμὸν τῶν ἀλλοτρίων, δημοσίων ἢ ἰδιωτικῶν. Τὰ δημοσῖα εἶνε ἱερώτερα, καὶ ὁμως εἰς τούτων μᾶλλον τὸν σφετερισμὸν δὲν ἔχει συνειδήσιν. Τὰ καταβάλλουν πολλοί, ἀρα εἶνε τοῦ τυχόντος.

Ἡ γυνή, ἣτις ὤφειλε νὰ τὸν ἀναχαιτίσῃ ἐν ταῖς περιτταῖς δαπάναις, δὲν διαπλάττεται ἐν τοῖς παρθεναγωγείοις, οὔτε ἐν τῇ ἐστία τοῦ οἴκου πρὸς τοιαύτην ἐπαγγελίαν· τὸναντίον, πολλῶ μᾶλλον φιλόκαλος καὶ αὐτὴ οὔσα, πρὸς δὲ καὶ μὴ ἔχουσα γινῶσιν ἀκριβῆ τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῆς βιοποριστικῆς θέσεως τοῦ ἀνδρός τῆς, ἢ μὴ πιστεύουσα εἰς τὰς δυσπραγίας τοῦ, τρέχει προ αὐτοῦ καὶ τὸν σύρει ἀπο τῆς χειρὸς εἰς τὸν κατήφορον, τὸ μὲν θωπεύουσα, τὸ δὲ προτείνουσα ὄνυχας· ὡς δὲ γνωστόν, μεταξὺ τοῦ ἀπαλοῦ τῆς ἀκρας τῶν δακτύλων καὶ τοῦ σκληροῦ τῶν ὀνύχων, ελαχίστη ἢ ἀπόστασις· σχεδὸν δὲν ὑπάρχει μεταίχιμιον.

Ἄλλοτε ποτε ἡ γυνὴ ἦτο ἡ μεγάλη οἰκονομία τοῦ σπιτιοῦ· σήμερον εἶνε ἡ μεγάλη αὐτοῦ δαπάνη. Ἄλλοτε, ὅταν ἡ γυνὴ εἰσῆρχετο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀνδρός, τὸ σπίτι καθίστατο νοικοκυρμένον, διότι ἡ γυνὴ ἦτο ἀληθῶς νοικοκυρά· — αὐτὴ ἐρραπτεν, αὐτὴ καὶ ὕφαινεν· αὐτὴ ἐστρωνεν, αὐτὴ καὶ ἐζύμωνε, αὐτὴ δὲ καὶ ἐπλυνεν ἢ ἐσιδηροπάτει τὰ σθόνια ὅσα εἶχον χρεῖαν λειάνσεως. Σήμερον, ἀνάγκη νὰ στρώσῃ ἄλλος ἀντ' αὐτῆς· — δὲν λέγω νὰ ζυμώσῃ, νὰ ὑφάνῃ, νὰ πλύνῃ καὶ νὰ σιδηροπάτησῃ αὐτὴ ἢ ἰδίᾳ· ταῦτα θὰ ἐφαίνοντο τερατώδεις ἀπαιτήσεις· — ἀλλὰ καὶ νὰ ῥάψῃ τὰ ἰδιά τῆς φορέματα δὲν δύναται· τοῦθ' ὅπερ οἰκτρὸν, καθόσον μάλιστα τὰ ῥαπτικὰ τῶν γυναικείων ἐνδυμάτων καθίστανται ὁσημέραι βαρύτερα. Σήμερον, ὄχι μόνον δὲν ἔχει αὐτὴ νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἀνεσιν τῶν οικείων, ἀλλ' εἶνε χρεῖα θεραπόντων ὅπως φροντίζωσι περὶ τῆς ἀνέσεώς τῆς. Τὸ κακὸν προχωρεῖ μέχρι τῆς ἀνάγκης θαλαμηπόλου, ὅπως τὴν ἐνδύῃ καὶ τὴν ἐκδύῃ, ἐστὶ δ' ὅτε καὶ κομμωτοῦ, ὅπως τὴν κτενίσῃ.

Ὡς βλέπομεν, ἠλλάξεν ὅλως διόλου ἢ τάξιν τῶν πραγμάτων

εν τῷ παρ' ἡμῖν συνοικεσίῳ. Δεν κατακρίνω δια τοῦτο την γυναῖκα· αὕτη δεν πταίει. Ἐκ τῶν πολλῶν ἃς εἶχεν ὁ Νασρεδδιν Χόζας, ἡ μία ἦν ἔλαβε τελευταίαν ἔτυχε φιλεργος τόσον, ὥστε και τον ἄνδρα της και τας ἄλλας του γυναῖκας μετήνεγκεν εις ἐπάρκεισιν ἀπο τῆς ἐσχάτης πενίας. Τοῦτο δηλοῖ, ὅτι ἡ γυνη εἶνε και καταστροφή και θησαυρός. Εξαρτᾶται ἐκ τῆς τροπῆς ἦν ἔλαβεν ἡ ἀνατροφή της.

Οὔτε ἐνοῶ ὅτι και σήμερον ἔδει να ἔχωμεν την γυναῖκα ὡς ἐπι τῶν ἡμερῶν τοῦ Βοσζ και τῆς Ρούθ, κοιτωμένην εις τους πόδας τοῦ ἀνδρός, νίπτουσιν δε και τούτους. Τούναντίον, ὁ ἀνηρ ἀσ νίπτῃ τους τῆς γυναικός, ὡς χάριν μάλιστα ἐξαιτούμενος τοῦτο, — καίτοι τα σημερινα ὑποδημάτια, ὡς εις στρέβλην συσφίγγοντα διηνεκῶς τους δακτύλους, τους παραμορφοῦν. — Ἡ ἀγάπη και τί δεν στέργει; Στέργει την δουλείαν αὐτην ὡς εὐνοίαν, και ὡς λουτρον ἰδίας ἀνέσεως τους ἰδρωδεστάτους τῶν μόχθων προς ἀνεσιν τοῦ ἀγαπωμένου.

Δεν κατακρίνω λοιπον την γυναῖκα, ἦν ονειροπολῶν ὡς δέσποιναν τῆς οἰκίας μου και κυρίαν ἐμὴν, ἔγραφα, νέος και ἐτι ἄγαμος.

Ω τῶν εικόνων ὄσας ἡ φαντασία
 εἰς τας ἐκστάσεις τοῦ ποιητοῦ γενναῖ,
 μορφή σταθερωτάτη ἐν ὀπτασίᾳ . . .
 Ὑπάρχεις ἄρά γ' ἐπι τῆς ὑψηλοῦ
 ἄγγελος, πλάσμα εἰς σχῆμα γυναικός;
 Ω, ἀν ὑπῆρχες κ' ἡ τύχη με χεῖρου
 σε ν' ἀπαντήσω εἰς την ὁδον τοῦ βίου!
 λατρεία μου θα ἦσο διηνεκῶς.

Την γυναῖκα δεν καταδικάζω· μή μοι ἀρνηθῆτε ὁμως ὅτι κατακριτέα εἶνε ἡ τροπή ἦν ἐδόσαμεν εις αὐτήν, τροπή ἧς ἐνοχον λέγω μᾶλλον τον ἄνδρα, καθο τοῦτον πρῶτον εὐαρεστηθέντα εις την μεταβολὴν τῆς επαγγελίας της, και τοῦτον ἐπιμένοντα εις την μόρφωσιν ἦν ἐξακολουθοῦν να τῇ δίδωσι τα καθ' ἡμᾶς παρθηναγωγεῖα.

Και τώρα πλέον το ρεῦμα δεν ἔχει ἀναστολήν κυλιόμεθα εις τὸ βάραθρον ἀκρατήτως. Ὅσα και ἀν τῇ εἰπῆς περι τῆς γυναικός τοῦ Φωκίωτος ἡ περι τῆς μητρος τῶν Γράκχων, ὄσας και ἀν τῇ καταβιβάσης ἀπο τῶν ἀρχαίων τῆς πινακοθήκης αξιομιμήτους γυναῖκας, ἀπαθανατισμένας εις βιβλία, στερεοτυπωμένας εις ἀγάλματα, μα την ζωὴν μου, μα την ψυχὴν μου — «Ναί,

ναί» — θ' ακούσης παρ' αὐτῆς, μόλις ριψάσης ἐπ' αὐτῶν ἐν ἀνυπόμονον βλέμμα, καὶ πάραυτα θὰ τὴν ἰδῆς στρεφομένην πρὸς τὸ ἀνδρείκειλον ὃ ἔλαβεν ἐσχάτως ἐκ Παρισίων ἢ Λιζιέ, ἢ Μαρουλοῦ, ἢ Σουρουλοῦ, ἢ πᾶσα ἄλλη πεφνημισμένη μοδίστρια.

Ἐκεῖ ἡ ψυχὴ τῆς θὰ κολληθῆ. Εἶνε ἀνώτερον τῶν δυνάμεων τῆς τοῦτο· ἀνώτερον τῶν δυνάμεων δι' ὧν ἐξ ἀπαλῶν οὐχῶν τὴν συνεκροτήσαμεν. Τώρα πλέον, γνώριζε εἰς αὐτὴν, ἀκούστικε εἰς αὐτὴν ὅλας τῶν σοφῶν τὰς ὑγιεῖς νοουθεσίας· θὰ μειδιάσῃ τῆς μωκίας τοῦ μειδιάμα, διότι τὸ τριτῆρι τοῦ χρυσοῦν τριτριρίζει εἰς τὰ ὠτά τῆς· θὰ μορφάσῃ, διότι αἱ λαμπηρόνες τῶν ἀδαμαντίνων ἐλλοβίων τῆς διαθλώμεναι ὑπο τοῦ κατόπτρου τῆς μαγγανεύου τὴν ψυχὴν· ἀν ἐπιμείνης, θ' ἀδημονήσῃ ἐπὶ τέλους, ἐπειδὴ τῇ κατήντησες φορτικός· ἐπειδὴ, περισπωμένη ὑπο τῆς οὐλητῆρας κατηχίσεώς σου, δὲν κατορθώνει νὰ συγκλείσῃ τὴν πόρπην τῶν μαργαριτῶν τοῦ περιδεραίου τῆς. Καί, τέλος, ἀφοῦ φορέσῃ τὰ χειρόκτια, περιλαμβάνοντα τὴν μικρὰν τῆς χεῖρα ὡς κηρος ἀναλελυμένος, καὶ ἀφοῦ λάβῃ τὸ πτεροειδές τῆς μανδύλιον μετὰ τοῦ χρυσελεφαντίνου ῥιπιδίου, μίαν θὰ σοὶ καταφέρῃ εἰς τὸ μετᾶφρονον δι' αὐτοῦ, ἐπιλέγουσα — Φρενοκομεῖον! φρενοκομεῖον!

Οὕτω θὰ σε ρίψῃ πρὸ τῶν ποδῶν τῆς γονυκλινῆ, γνωσιμάχον, ὁμολογητὴν τῆς φιλοσοφίας τῆς.

Καὶ ἕως νὰ εἴπῃς «ἤμαρτον!» δὲν θὰ σε ἀφίσῃ ν' ἀνυψωθῆς μέχρι τῶν χειλέων τῆς.

Ἀντέχεις; Ἐδῶ σε θέλω.

Δὲν ἀντέχεις, ὄχι· τὸ λέγεις, τὸ ολέθριον τοῦτο «ἤμαρτον», καὶ ἰδοὺ αὐτὴ ἐθριάμβευσε καὶ συ ἔπεσες. Ἐπεσες, καὶ πλέον δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ φανῆς ἀκολούθως οἷος ἀνὴρ, εἴν τι γίνεται ἐν τῇ οἰκίᾳ παρὰ τὴν θέλησίν σου, εἴμη ἐκτρεπόμενος εἰς θυμούς καὶ εἰς λοιδορίας, ἀποκλειούσας ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τὴν ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην ἀπο τοῦ οἴκου σου.

Φρενοκομεῖον! φρενοκομεῖον! ἀλήθεια ἐπανθήσασα εἰς στόμα πολλὴν ἔχον δόσιν μέλιτος — δὲν ἀντιλέγω — ἀλλὰ καὶ ὀρθῶς ἐπαναληφθεῖσα δις, ἐπειδὴ καὶ εἰς σε μὲν ἀρμόζει, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν γυναῖκα τὴν μητέρα τέκνων, ἐτι μᾶλλον, καίτοι πόρρω ἀπεῖχε τοῦ νὰ το πιστεύσῃ προφέρουσα.

Πῶς θέλετε ν' ἀναθρέψῃ, πῶς νὰ ποδηγετήσῃ τὰ τέκνα τῆς αὐτῆ ἢ μήτηρ; Διὰ λόγων μόνων, ἐνῶ τὴν βλέπουν ἄλλα πράττουσαν; Πῶς τὸ θυγάτριόν τῆς ἰδίως; Διὰ τῆς συνήθους ἀποτροπῆς «Σὺ εἶσαι ἀκόμη μικρὴ» ἀποτροπῆς ἣτις προκαλεῖ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ παιδίου τὸν ολέθριον συλλογισμόν «Ἄχ!

πότε κ' εγώ να μεγαλώσω, να κάμνω τα ίδια 'σαν την μητέρα μου!»

Δύναται ποτε να κρίνη άλλως πως ή θυγάτηρ εκείνη, και να πράξη άλλως πως εν τῇ ζωῇ ἢν μέλλει ακολουθῶς νὰ διανύσῃ; ... Μωροὶ εἴμεθα;

Σταθῆτε· ποῦ τρέχομεν; Εξετροχιάσθημεν οἱ Ἕλληνες. Οὕτω δὲν προσδεύομεν. Ναι μὲν, εξακολουθοῦμεν νὰ προβαίνωμεν, ἀλλ' ἐν ἄλλασι και δονήμασι κατα πετροῶν και κρημνῶν. Δὲν εἶνε δι' ἡμᾶς αὐτά· εἶνε δια μίαν τινα τάξιν τῆς Ἑσπερίας ἑτερόκλητον, ἔστω και δια τους ἐκεῖ πανολβίους, τους ἀπῆλλαγμένους τοῦ φόβου μη ταχέως στεριεύσῃ τοῦ πλοῦτου των ἢ πηγῇ. Κακὸν δὲ το πῖθηκίζειν. Ὁ πῖθηκος, μιμούμενος τον ξυραφιζόμενον, λαμβάνει ὅπως, ὅπως το ξυράφιον, και τας αὐτας ἐπιχειρῶν κινῆσεις ἐκείνου κατακόπτεται.

Ἄλλα μήπως και ἡ γυνὴ εἶνε εὐδαιμονοστέρα ἐκ τῆς μετατροπῆς ἢν ἔλαβεν ὁ προσορισμός της; Ἄρα γε πότε μᾶλλον ἐστὲνάξε δια τὴν λεγομένην πληξίν, δια το ανιαρον τῆς ζωῆς ἐπι τῆς προ ἐξήκοντα ἐτῶν διαίτης αὐτῆς ἢ τώρα; Οὐδαμῶς ὡς ἐν Παρισίοις, ἐν μέσῳ τῶν ἀδιαλείπτων ψυχαγωγῶν και ἀπολαύσεων ἃς παρέχει δαψιλῶς ἡ πρωτεύουσα ἐκείνη τοῦ κόσμου, οὐδαμῶς καθὼς ἐκεῖ ἤκουσα τὴν γυναῖκα στενάζουσαν, — *oh! que je m'ennuie! mon Dieu, que je m'ennuie!* — ἐὰν πρὸς στιγμὴν τῇ ἔλειπεν ἡ τέρψις. Συνείθισεν εἰς τας ἀλλεπαλλήλους ἀπολαύσεις, και μιᾶς ὥρας διακοπῆ ἐν ἀργίᾳ τῇ καθιστᾷ τὴν ζωὴν στενόχωρον και δυσφόρητον. Ἡ μάμμη μου, τούναντιον, ἦτις ὅλας τὰς ἐξ ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος οἰκῶρει καταγινομένη εἰς το νοικακρυφῆ της, και μόνον τὴν κυριακὴν ἢ μίαν ἑορτὴν ἐπερίμενεν ὅπως φορέσῃ τὰ καλά της και ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἢ τον περίπατον — και τί περίπατον! — ἀπῆλας πλείονος ευφροσύνης, ἢ ὅσῃν και οἶαν αἰσθάνονται σήμερον αἱ κυρίαὶ ἡμῶν, καθεκάστην ἐξερχόμενα και ἐπισκεπτόμενα τὰς φίλας των, μουσουργοῦσα ἢ ακροώμενα μουσουργῶν, πλείστα ἔχουσα νὰ μανθάνωσιν ἐκ τῶν καθημερινῶν ἐφημερίδων και τῶν παραφυλλίδων των, εὐρίσκουσα: σχήματα και σιδηροδρόμους ὅπως μεταβαίνωσιν εἰς ἀποστάσεις, εὐρίσκουσα θεάματα, καφεψεῖα και πεμματοπλαστεῖα, ὅπου νὰ παρακάθηνται μετὰ τῶν ἀνδρῶν, τῶν τέκνων και τῶν γνωρίμων των και νὰ διανθίζωσι τῆς ἡμέρας και αὐτῆς τῆς νυκτος τὰς ὥρας.

Ἄ!; πότε ἦτο μακαριωτέρα ἡ γυνὴ; ὅτε το φορτίον τοῦ νοικοκυριοῦ ἐπεβάρυνεν αὐτὴν σχεδὸν μόνην, ἢ τώρα ὅτε αὐτο

ανετέθη εις τρεῖς και τέσσαρας ὑπηρέτας, και ὅτε αἱ ἄθραι λύουν τα σανδάλιά της και αποκαθηλοῦν τους κοσύμβους τῆς κόμης της;

Και τότε μὲν, αληθῶς, κοπιῶσα ἐπι τα οικιακα ἔργα και καθημένη να λάβῃ ἐν τῷ μεταξυ ολίγην ἄνεσιν, ἤκούετο στενάζουσα· ἀλλ' ἐστέναξε τον ευλογημένον ἐκεῖνον στεναγμον τοῦ καρποφορήσαντος κόπου, στεναγμον ὑγιᾶ, ανακουφιζόμενον ὑπο τῆς συναισθήσεως τοῦ πεπληρωμένου καθήκοντος, και ὑπο τῆς αγαλλιᾶσεως ὅτι ἐκ τοῦ καμᾶτου ἐκείνου το σπίτι της ἐφεγξεν ὑπο καθαριότητος και ευταξίας, ἡ ὅτι το ψωμάκι της, καλῶς ζυμωθεν και πλασθέν, το φαγάκι της, καλῶς ἀλατισθεν και ἐξαφρισθέν, ἐμελλε να κατευφράνῃ τα παιδιᾶκια της και τον ἄνδρα.

Ἐπῆρχεν ἀπόλαυσις ἐν ἐκείνῳ τῷ στεναγμῷ, ἀπόλαυσις ἄγνωστος εις την γυναῖκα τῆς σήμερον. Ἀνέβλυξε πνεῦμα Θεοῦ ἐν τῷ ὄγ! ἐκείνῳ τοῦ καμᾶτου.

Τώρα . . .

Τώρα, το ὄγ! το αναδιδόμενον ἀπο των ἐνδομύχων τῆς γυναικος ἀχθομένης, εἶνε ὄγ! τῆς αθυμίας, ἣτις την καταλαμβάνει ἐὰν τῇ λείψῃ προς ὄραν οἰαδήποτε φυγαγωγία, — ἐπόμενον τῶν συνεχῶν ψυχαγωγιῶν και της ἐλαττώσεως τῶν οικιακῶν ἀσχολιῶν — ὄγ! νοσηρόν, μηδὲλως θεραπευόμενον ὑπο τοῦ διασταλάγματος τῆς Κολωνίας, ὅπερ σπεύδει να φέρῃ ὑπο την ὄσφρησίν της ἡ θαλαμηπόλος της.

Σταθῆτε. ποῦ τρέχομεν; Το γερόντιον ἀνωτέρω εἶπεν, ὅτι «εις αὐτον τον κόσμον ποτε δεν θα μάθουν να σταματοῦν.» Ἀς δοκιμάσωμεν ἡμεῖς να σταματήσωμεν· ἀλλ' ἀρξασθε ἀπο τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν Παρθεναγωγείων ἄλλως ἀπολλύμεθα.

Ταυτοχρόνως δε σύντονον λάβετε πρόνοιαν και περὶ τῆς εκπαιδεύσεως τῶν ἀρρένων, ἥς το σύστημα ἀπεδείχθη κακον προ πολλοῦ ἤδη. Καῖρος τοῦ να καταστήσωμεν αὐτην ἀληθινήν. Ἔως πότε πλανῶντες και πλανώμενοι! Παίρομεν και τους ἔξω ἀδελφους εις τον λαίμῳ μας, καθὼ ἀφορῶντας εις ἡμᾶς και ἀκολουθοῦντας την αὐτην ὁδόν. Οἱ τῶν μαθητευόντων προβάλλαντες εις την τετάρτην τῶν Γυμνασίων καιρος τοῦ να μάθωσι την γλῶσσαν τοῦ Ἰσοκράτους προς Δημόδικον — ναί, ναί! ἀπο τοῦ Ὁμεγάλου να ἐπανέλθωσιν εις αὐτο το Ἰῶτα — ἀλλὰ να την μάθωσι, δηλαδὴ να την γράψωσι και να την λαλῶσιν ὡς την κοινήν, διότι τότε και μόνον τότε θὰ δύνανται να λέγωσιν ἀψευδῶς, ὅτι ἐμαθον ἑλληνικά.

Με δίδετε να ἐκφωνήσω και περὶ τούτου, ὡς και περὶ παντος

άλλου μαθήματος εις ὃ προβιβάζεται κατ' ἔτος ἢ καθ' ἡμᾶς μαθητιῶσα νεότης «Σταθῆτε, μη τρέχωμεν»;

Το εκφωνῶ, το αναφωνῶ, και επαναλαμβάνων αυτο διαρρήγνυμαι, γινόμενος άλλου είδους αυτόχειρ, — εφ' οὔ, τοῦλάχιστον ἢ Εκκλησία, ευσυνειδήτως θα απαγγείλῃ τα νεκρώσιμα.

I. ΓΕΙΩΦΡΙΑΗΣ ΣΚΥΛΙΣΣΗΣ (*).

(*) Παρακαλῶ τον φίλον εκδότην νὰ παραγγείλῃ εις τους στοιχειθέτας μη επιθέσῃσι ψ λκς και βαρείας, μη βλέποντες ταύτας εν τῷ χειρογράφῳ μου Ἐχω κανόνας, ὅτι

α'. Πᾶν αρκτικον λέξεως φωνῆεν, μη φέρον το σημεῖον τῆς δασείας, εἶνε ψιλόν, ὡς μαρτυρεῖ ἡ φιλότης αυτοῦ, ὅταν μηδεν φέρῃ σημεῖον.

β'. Ἡ λήγουσα πάσης λέξεως, μη ανακοπτομένης ὑπο οξειάς η περισπωμένης, ἐξ ανάγκης πίπτει βαρεῖα· ἐξ οὔ και το σημεῖον τῆς βαρείας αποθαίνει περιττόν· ὀξύνονται δέ, ὡς τα εγκλιτικά, αἱ αναφορικαι αντωνυμῖαι· και τοῦτο ου μόνον προς διάκρισιν ἀπο τῶν ἀρθρων ὀ, ἡ, οί, αἱ, κτλ., ἀλλα και διότι αἱ αντωνυμῖαι αὔται προφέρονται οξυτόνας.

Ἐταν ἡ ψιλη και ἡ βαρεῖα ὁμολογηθῶσιν ὡς παρέλκουσαι εν τῷ σημειοῦσθαι, καθότι δηλοῦνται ὅπου αν λείπη ἡ δασεῖα, ἡ οξειά και ἡ περισπωμένη, αἱ 114 κυφέλκ. τῆς τυπογραφικῆς στοιχειοθήκης τῶν τονουμένων θα ελαττωθῶσιν εις 54, και επι στοιχειοθήκης οὔτως ηλαττωμένης το συνθετήριον τοῦ στοιχειοθέτου θ' αποκτήσῃ πτερά. Τοῦτο εἶνε το σπουδαιότατον εν τῷ ζητήματι.

Απο τῆς 20 δεκεμβρίου τοῦ 1886 ανέφερα ταῦτα ευσθεδίστως εις την Σύγκλητον τοῦ καθ' ἡμᾶς Πανεπιστημείου, εξαιτούμενος, και αὐτῆς την κρίσιν, ἀλλ' εἰσέτι δεν κατηξιῶσῃν αποκρίσεως. E pur si muove.

Εν Αθήναις. 8 Ιουνίου 1888.

I. I. Σ.

